

קדושת משה

דברי אלקים חיים - דרשות קדושות - מכ"ק מרן רבינו הקדוש זי"ע

פתיחת כנס "הועד הפועל העולמי של אגודת ישראל"

טבת תשמ"ב - ירושלים

ראשית חכמה - יראת ה' / המלמד דעת / זה לעומת זה / עבודה

שבלב זו תפלה / כלות הנפש / שבת קודש לה' / והכינו / עינא

ולבא / חינוך הדור

ליראה", דארפסט אנקומען צום פונקט -
ליראה את ה' אלקיך, דארט איז דער ציל!

ובבחינה זו ביאר דו"ז הק' זי"ע בספרו
עטרת ישועה מאמר הגמרא (שבת כא:) "נר
חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ".
דנר חנוכה רומז לאור התורה, ופתח הבית רומז
ליראת שמים ע"ד הגמרא שם (לא.) "כל מי שיש
בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר
שמסרו לו מפתחות הפנימיות, ומפתחות
החיצוניות לא מסרו לו, בהאי עייל", וכן
במשנה דאבות (ג, ט) "כל שיראת חטאו קודמת
לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין יראת
חטאו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת".
וזהו הרמז בנר חנוכה הרומז לאור התורה,
דצריך להניחה על פתח ביתו מבחוץ, שלימוד
התורה הק' יהא צרוף ביראה טהורה, ובלא זה
מה תכלית לו.

הכתוב אומר (דברים י, יב) "ועתה ישראל מה
ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה'
אלקיך ללכת בדרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את
ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך". זו היא תכלית
חיי האיש הישראלי בעולם הזה, לבוא לדביקות
ויראת הבורא באמת, וזאת ישיג באמצעות
לימוד התורה הקדושה.

ראשית חכמה - יראת ה'

ועד"ז מפרש בספה"ק מאור ושמש הפסוק
הנ"ל, דהנה אמרו חז"ל (שבת לא.) "בשעה
שמכניסין אדם לדין שואלין אותו, נשאת ונתת
באמונה, קבעת עתים לתורה, פלפלת בחכמה,
ואעפ"כ אי יראת ה' היא אוצרו אין, ואי לא לא".
וזהו ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך,
היינו השאלות ששואלין לאדם בשעה
שמכניסין אותו לדין, ואף אם יוכל לענות
בחיוב על כל השאלות, מכל מקום "כי אם

המלמד דעת

יהודים יקרים, ידועה היא מחלוקת הרא"ש והפוסקים, אם צריך להודיע לחבירו כשהוא עובר בשוגג על לאו שבתורה, דלפי הרא"ש פטור, ולשאר הפוסקים חייב להודיעו. אך בעבירות שיש בהן חיוב כרת – לכו"ע חייב להודיעו. ולעניננו, ישנם יהודים רבים שלענין חינוך בניהם הם בבחינת 'שוגגין'. הקב"ה זיכה אותם בבנים, אך לדאבון לב אין הם יודעים איך וכיצד לחנכם. אולם זה היודע פרק בהלכות אלו, בודאי החובה עליו להודיעם ולהעמידם על טעותם לכולי עלמא, **כי בחינוך הבנים תלויה כל התורה כולה, כל התרי"ג מצות, יסוד חיי האדם הם ימי הנעורים.**

ולזאת, כאשר יהודי נכנס אלי, הנני מתעניין בראש וראשונה על המקום בו הוא מחנך את ילדיו, וכאשר הנני שומע תשובה פשרנית, הנני שואל אותו, באם אמנם אין מקום חינוך מעולה יותר בארה"ק לחנך בו את בניך, שפיר, אך אם יש בנמצא מוסד המחנך את תלמידיו ליותר תורה, ליותר יראת שמים, ליותר אהבת ה' והתלהבות לדברים שבקדושה, מה תענה ליום פקודה? הרי היתה בידך הברירה להעניק לבנך חינוך יותר מושלם. ובפרט שכאשר נגעו הדברים לענינים שבגוף לא הסתפקת בפחות מהטוב ביותר. והלא דבר הוא, האדם מורכב מגוף ונשמה, ובעוד שלגוף דאגת להעניק ממיטב הארץ, הרי בנוגע לצרכי הנשמה 'הסתפקת במועט'...

עלינו לדעת, שכל קיום התורה וקיום הדת הכל מתחיל בחינוך. כאשר נתקלים אנו לדאבוננו בבעיות של שמירת שבת ברחבי ארה"ק, עלינו לשאול את עצמנו, וכי מדוע שלא יחללו את השבת, האם לימדם מאן דהוא שבת מהי? וכן הוא בשאר הענינים שעליהם

נלחמת היהדות החרדית, האם יכולים אנו לבוא עליהם בטענות על רמיסת הדת בראש כל חוצות? דומה הדבר למי שסובל ברגלו משיתוק ל"ע, והרופא יטפל אך ורק ברגל. וכי החולי מקורו מן הרגל? הלא פשוט הדבר שמן ההכרח לבדוק את כל הגוף ולחפש אחר מקורה של המחלה. כן הדבר בעניני הדת, שבמקום לטפל בכל פרט ופרט, עלינו להתמקד בשורש כל הרע, שהוא החינוך הקלוקל, באיזה מוסד התחנכו בגיל הינקות, ואז יבואו כל הענינים על פתרונם.

ביארתי פעם את מאמר הגמרא הנ"ל **"נשאת ונתת באמונה"**, ע"פ דברי התוספות במסכת סנהדרין (ז. ד"ה אלא) שהקשו מדברי רב המנונא שם "אין תחלת דינו של אדם נידון אלא על דברי תורה, שנאמר (משלי יז, יד) פוטר מים ראשית מדון", ומשמע שהשאלה הראשונה בבי"ד של מעלה היא על קביעת עתים לתורה ולא על משא ומתן באמונה. ותירצו התוספות דאמנם השאלה הראשונה היא על משא ומתן באמונה, אבל דנים אותו בראשונה על קביעת עתים לתורה.

זה לעומת זה

ואמרתי לבאר את דבריהם באופן כזה, דהנה כאשר האדם מתייצב לפני בי"ד של מעלה ובאמתחתו אך מעט מזעיר תורה, עדיין יש לכאורה מקום ללמד זכות עליו, באם היה עצלן מטבעו בכל אורחותיו, לכן התעצל בלימוד התורה ג"כ. אולם אם בעניני מסחרו לא היה עצלן כלל וכלל, אלא אדרבה, ניצל לצרכם את כל כשרונותיו והתמסר אליהם בכל היכולת, השכים קום ונדד שינה מעיניו למענם, הרי גדולה התביעה עליו שבעתיים מדוע הזניח את לימוד התורה בקרן זוית. וזהו פירוש דברי התוס', שבתחלה שואלים ומבררים

"נשאת ונתת באמונה", כלומר האם עסקת בנאמנות ללא ליאות במסחרך, קור וחום לא עכבוך מלהרויח ממון? וכאשר התשובה תהא לבטח חיובית, או אז יתבעוהו לאמר: "קבעת עיתים לתורה", האם באותה מדה הקפדת על קביעות לימודיך חק ולא יעבור?

וכפי שפירש זקיה"ק **הצמח צדיק** זי"ע הכתוב בפרשת וישלח (בראשית לב, יז) **"ורוח תשימו בין עדר ובין עדר וגו'**, "עדר" הוא מלשון העדר והתמסרות מוחלטת. והנה ישנם שני סוגי 'העדר', האחד עבור ענינים גשמיים, והשני עבור ענינים רוחניים, ואומר הכתוב **"ורוח תשימו"**, היינו שתשים לנגד עיניך הרויח משני סוגי ההעדר, מה תרויח מכך שתתמסר עבור הענינים הגשמיים שעליהם נאמר (תהלים לט, ז) **"יצבר ולא ידע מי אספם"**, ומאיךך ההעדר עבור ענינים רוחניים, שבאמצעותם תוכל לקנות שלימות הנצחית. ומסיים הפסוק **"כדבר הזה תדברון אל עשו במצאכם אותו"**, עשיו הוא היצה"ר כבספה"ק, חשבון זה יהא לנגד עיניך כשיבוא לפתותך שתשקיע את זמנך למען קניית קניני העוה"ז.

נמצאנו למדים שהעיקר הוא להשוות ולשקול תמיד ההשקעה ברוחניות מול ההשקעה בעניני העוה"ז, וכאמור, באם כל מאמציו יהיו למען טובת צאצאיו בגשמיות, ידאג ג"כ לחינוך הטוב ביותר עבורם, וכאשר ישכיל להעמידם בקרן אורה בימי נעוריהם, גם עד זקנה ושיבה לא ימושו הימנה, זהו **יסוד החיים!**

עבודה שבלב זו תפלה

יהודים יקרים, נפנה נא את תשומת לבנו ונבחון לאשורו היטב את החינוך התורני

במחננו פנימה. עלינו מוטלת החובה לחנך דור לאור הפסוק הנזכר בראש מאמרנו **"ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך"**, תורה מיט יראת שמים צוגעבינדען. הבה נבחון את עצמנו אם פעולות החינוך שלנו אכן נעשית לאור פסוק זה. אמנם מחנכים אנו לתורה, אך תורה צריכה להיות משולבת בעבודת ה', להיות יהודי בכל רמ"ח אבריו, **א ברענעדיגער יוד**, המושג "עבודת ה'" לצערנו אינו מקבל את מקומו הראוי לו, איך **שריי "געוואלד"**! אנו בעצמנו איננו יודעים איך לחנך את בנינו לעבודת ה' ואהבתו, **מן הצורך שתקום 'ועדה חקירה' מיוחדת שתחקור לעומקו את נושא החינוך התורני ואת הערכים שאותם הננו מחדירים בלב בנינו.**

נקח לדוגמא את עבודת התפלה, עיינו נא **בשולחן ערוך** או"ח בסימן צ"ח, המתאר צורתה של תפלה, וז"ל: **"וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה"**. וכדברי **החובת הלבבות** בשער חשבון הנפש (חשבון ט) שהתפלה פירושה **"כלות הנפש אל האלקים וכניעתה לפניו"**, **דאס נפש זאל זיך אויסלאזן פארן הייליגן באשעפער**, תפלה מלשון דביקות, ע"ד הכתוב (בראשית ל, ח) **"נפתולי אלקים נפתלתי"** (ופירש"י לשון חיבור), ישנם החוזרים מביהכנ"ס אחר התפלה כשהטו"ת תחת בית שחיים והנם מרוצים מתפלתם, הלזאת תיקרא תפלה! לתפלה כראוי נדרשת התלהבות ואש קודש, שימסור את ליבו להשי"ת בעת תפלתו, האדם מורכב מגוף ונשמה, שוו בנפשכם אילו היו נותנים לגוף את ארוחתו באותה מידת השקעה שניתנת לנשמה מזונה – הלא היה דוחה אותה

לגמרי!

שיכול אדם להחמיר ע"ע בצינעא למסור נפשו אפי' בשאר מצוות, והוא ע"פ הירושלמי (מסכת שביעית פ"ד ה"ב) דרבי אבא בר זמרא היה אצל גוי אחד שהניח לפניו נבילה לאכול, וכאשר לא רצה רבי אבא לאכול איים עליו הגוי שיהרגנו, ואעפ"כ סירב לאכול, הרי דלא כהרמב"ם, אך מכל מקום לדעת הרמב"ם קשה, איך הכניס עצמו החסיד לספק פקוח נפש.

כלות הנפש

וביארו המפרשים דהחסיד היה שקוע בתפלתו בדביקות עצומה ובהתפשטות הגשמיות עד שלא הרגיש כלל שהשר נותן לו שלום. ושאלת השר אליו היתה, איך היה מותר לו לדבק עצמו עד כדי כך בתפלתו, והרי יש לו לחשוש שמא יתנו לו שלום ולא יעלה על דעתו להחזיר ונמצא מכניס עצמו בסכנה. ועל זה השיב לו אותו חסיד, שהיה עומד לפני מלך מלכי המלכים, והרי כשעומדים לפניו יתברך מן ההכרח הוא שיגיעו להתפשטות הגשמיות.

הנה זוהי חובתנו בחינוך בנינו, לחנכם ברוח זו, שכאשר הם עומדים בתפלה לפני הבוכ"ע ידעו לפני מי הם עומדים וידבקו עצמם בדביקות עצומה אליו יתברך.

שבת קודש לה'

גם מחובתנו להחדיר בהם את נועם השבת, שיום השבת לא יהיה בגדר "יום מנוחה" גרידא אלא גם "יום קדושה", וכמובא בספה"ק בני יששכר (שבתות ט, ח) לפרש הפסוק (ישעי' נח, יג) "וקראת לשבת עונג", ולכאורה הול"ל "וקראת לך בשבת עונג", אלא הביאור הוא שאמנם מצווים אנו להתענג במאכלים ובמשקאות לכבוד יום השבת, ברם, מחובת האיש הישראלי לענג את השבת, והוא על ידי התרוממות הנפש בדביקות השי"ת, שבת שמא

בגמרא ברכות (לב:) איתא "ת"ר מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך, בא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, המתין לו עד שסיים תפלתו, לאחר שסיים תפלתו אמר לו: ריקא, הלא כתוב בתורתכם רק השמר לך ושמור נפשך, וכתוב ונשמרתם מאד לנפשותיכם, כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום, אם הייתי חותך את ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי. אמר לו, אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חבירך ונתן לך שלום היית מחזיר לו? אמר לו, לאו. ואם היית מחזיר לו מה היו עושים לך? אמר לו, היו חותכים את ראשי בסייף. אמר לו, והלא דברים קל וחומר, ומה אתה שהיית עומד לפני מלך בשר ודם שהיום כאן ומחר בקבר, כך. אני, שהייתי עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חי וקיים לעד ולעולמי עולמים על אחת כמה וכמה, מיד נתפייס אותו השר ונפטר אותו חסיד לביתו לשלום" עכ"ל הגמרא.

והמפרשים הקשו, דהלא במשנה איתא (שם ל:) דאפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו, ואוקמוהו בגמרא במלך ישראל, אבל במלך עכו"ם פוסק, והטעם כדי שלא יהרגנו, כדאיתא ברש"י שם וכן נפסק ברמב"ם (פ"ו מהל' תפלה ה"ט), ומדוע לא החזיר לו אותו חסיד שלום. והנה במגן אברהם (סימן ק"ד סק"א) תירץ, דהחסיד סמך עצמו על מה שיפייסנו לאחר תפלתו, אך קשה על זה שמכל מקום הכניס עצמו לספק פקוח נפש, ופסק הרמב"ם (פ"ה מיסודי התורה ה"א) דעל עבירות שעליהם נאמר יעבור ואל יהרג, אם לא עבר הרי זה מתחייב בנפשו, ואף שהרא"ש (ע"ז פ"ב סי' ט') והטור (י"ד סי' קנ"ז) ושאר ראשונים חולקים עליו, וכשיטת התוספות במסכת עבודה זרה (כז: סוד"ה יכול)

דקוב"ה (זוה"ק יתרו פח:).

וכה מפרש זקיה"ק **האהבת שלום** זי"ע עה"פ **"וינח ביום השביעי"** (שמות כ, יא), **"וינח"** הוא מלשון **"המניח את הכד"** (ב"ק כז.), שהקב"ה הניח את כל הבריאה ביום השבת, כל השפעות ימות החול הן בגשמיות והן ברוחניות הניח הקב"ה ביום השבת, כדאיתא בזוה"ק (שם פח.) **"כל שתא יומין מיניה מתברכין", דאס איז דער טייטש שבת קודש. דאס איז א העכערע טאג, א טאג פון דביקות הבוית"ש, פון התרוממות הנפש, התלהבות צום הייליגן שבת, -ה אכסוף נועם שבת!**

והכינו

ולזה נחוצה ההכנה מערב שבת, וכפי שפירש **אבי הק' זי"ע הפסוק** (בראשית לז, ג) **"וישראל אהב את יוסף מכל בניו"**, יוסף הוא בחינת ערב שבת, מדה הששית, ויעקב הוא שבת, עדה"כ (ישעיה נח, יד) **"והאכלתיך נחלת יעקב אביך"**. וזהו **וישראל אהב את יוסף**, שלקדושת השבת נחוצה ההכנה מערב שבת.

ולזאת מה מאד כאב לבי כאשר שמעתי מאברך ששאל בחור מבני הישיבות על מעשיו בערב שבת, והלה ענה לתומתו שהוא הולך לשחות בים ואח"כ הוא משחק כדורגל... התפלא האברך ושאלו אם ראש הישיבה מודע לזה? ענה לו הבחור, שאדרבה **ראש הישיבה מעודד ענין זה**, אוי לאזנים שכך שומעות, וכי זו היא הכנה הראויה לשבת קדשנו, האם בצורה כזו יכולים לגשת לאמירת **"לכו נרננה"** בהתלהבות?

מיום ראשון בשבוע צריכים כבר להתכונן לשבת הבאה, אין זה בא מאליו, עדיין לא נוצרה המכונה שבלחיצת כפתור משפיעה התלהבות לשב"ק, יראת ה' ואהבתו, יש לעמול ולהתייגע

רבות כדי לגדל דור שיהיה מוקדש להשי"ת בלבד, **"יגעתי ומצאתי תאמין"** דייקא. מוטל עלינו להעמיד דור בעלי תורה ויראה שלובים גם יחד, עובדי ה' בצד היותם גדולים בש"ס ופוסקים.

עיינו במטותא בתשובה ק"ד משו"ת **מראה יחזקאל**, שם הוא מתאר את אופן התקרבותו להרה"ק הרבי ר' **מענדל מרימנוב זי"ע**, ואיך שכל החבריא קדישא היו גדולים בתורה, בש"ס ופוסקים, בבלי וירושלמי. אולם גולת הכותרת של גדלותם היתה שכל רגע ורגע של עבודת ה' היה אצלם **עולם מלא**. הרה"ק **מצאנו** זי"ע היה נוהג ללמוד תשובה זו ביום ל"ד בעומר, יומא דהילולא של המראה יחזקאל, וזלגו עיניו דמעות.

עינא וליבא

לצד לימוד התורה נדרשת קדושה וטהרה, קדושת העינים והמחשבה, וע"ד שפירש בספה"ק **דגל מחנה אפרים הפסוק** (ויקרא יד, כ) **"כל עוף טהור תאכלו"**, עוף רומז לתורה (עי ברכות ה.), **תאכלו לשון לימוד עדה"כ** (משלי ט, ה) **"לכו לחמו בלחמי"**, התנאי ללימוד התורה היא שתהא נלמדת מתוך טהרת האברים. הרבה יש לעמול על כך, יעויין נא בספה"ק **אמרי נועם עה"פ** (בראשית מט, ג) **"ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני"**, המפרש עפ"י אמרם ז"ל (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה) **"עינא ולבא תרי סרסורי דחטאה"**, **ראובן** אתוון **ראו בן**, **ראו** היינו קדושת העינים, **בן** רומז לקדושת המחשבה ע"ד הזוה"ק (פתח אליהו) **"בינה דא לבא"**. שתי קדושות אלו ראשונים הם במעלה, **"בכורי אתה"** הבכור והראשית בעבודת ה'. ועי"ז **"כחי וראשית אוני"**, יזכו לחיות בקדושה וטהרה.

ועד"ז אמרתי פעם לפרש דברי הגמרא

שמענו - מאות אלפי נפשות מישראל כאן בארה"ק מתחנכים לדאבוננו בדרך לא דרך, בבחינת שריפת נשמה וגוף קיים. הרי זה פחד נורא! מידי פעם כאשר עוברים לפני אחדים מילדים אומללים אלו, מרגיש אנכי שנשמותיהם זועקות ומתחננות אלינו שנושיט להם חבל הצלה ונוציאם משאול תחתיה, להצילם מהמים הזידונים בהם הם טובעים רח"ל.

זהו אשר אמרנו, שהכל מתחיל ומסתיים בחינוך, אם נשכיל להשקיע כוחות בחינוך נכון, שוב לא נצטרך להלחם נגד חילולי שבת, נגד תועבת הרחוב ונגד אכילת נבלות וטריפות בארצנו. וידעו זאת כל עסקני הציבור שבזה טמון יסוד החיים.

השי"ת ירחם עלינו וישפיע עלינו מאורו, תאיר כאור יום חשכת לילה, ונזכה לקבל פני הגואל צדק במהרה בימינו אמן.

(ברכות כ.) "אנא מזרעא דיוסף קאתינא, דלא שלטא בהו עינא בישא". שאם ברצון האדם להיות מזרעא דיוסף מדה השישית, לחיות בקדושה וטהרה, אזי העצה לזה היא דלא שלטא בהו עינא בישא, האבן לעכטיגע אויגן, אפגעהיטענע אויגן, קדושת העינים היא הערובה לחיי קדושה וטהרה..

חינוך הדור

ולזאת, כאשר התאספנו כאן כלל העסקנים מהארץ ומחו"ל, עלינו לדעת שהיסוד הוא להקים דור מלא חיות והתלהבות להשי"ת, מיט א פינק צום אחד יחיד ומיוחד, א פייער צו דביקות הבורא, צו התמדת התורה בקדושה וטהרה, הרבה יש להתיגע על כך, וענין זה יעמוד בראש מעייננו, הרי מוטלת עלינו אחריות רבה, והכתוב זועק ואומר (בראשית מב, כא) "אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא